

1 Izvoarele normelor în vigoare

1.1 Normele de drept intern

(selectiv)

Izvoarele interne ale dreptului internațional privat al României sunt (exemplificativ) Constituția României; Cartea a VII-a din Codul civil și codul de procedură civilă; diferite acte normative speciale care interesează dreptul internațional privat privind regimul străinilor; societățile comerciale; registrul comerțului; cetățenia.

1.2 Convențiile internaționale multilaterale

(selectiv)

Convențiile Conferinței de la Haga de Drept Internațional Privat privind procedura civilă; suprimarea supralegalizării actelor; comunicarea actelor; obținerea probelor; facilitarea accesului la justiție; aspectele civile ale răpirii de copii; protecția copiilor; adopția; alegerea forului; obligația de întreținere; recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială.

Convențiile Consiliul Europei privind arbitrajul comercial; recunoașterea și executarea hotărârilor în materie de încredințare a copiilor; informații asupra dreptului străin; adopția; statutul juridic al copiilor născuți în afara căsătoriei; cetățenia.

Convențiile Organizației Națiunilor Unite în materia drepturilor femeii și copilului; obținerii pensiei de întreținere în străinătate; arbitrajului; imunității; transportului; proprietății intelectuale; răspunderii delictuale; răspunderii civilă pentru daunele produse de poluare; abordajului; prescripției; contractului de vânzare-cumpărare.

1.3 Principalele convenții bilaterale

Tratate privind asistența juridică în cauzele civile încheiate de România cu Albania, Algeria, Austria, Belgia, Marea Britanie, Bulgaria, Cehia, R.P.Chineză, R. P.Coreeană, Cuba, Egipt, Franța, Grecia, Italia, Macedonia, Maroc, Moldova, Mongolia, Polonia, Rusia, Serbia, Siria, Slovacia, Slovenia, Spania, Tunisia, Turcia, Ucraina, Ungaria.

2 Punerea în aplicare a normelor privind conflictul de legi

Aplicarea dreptului străin într-un raport juridic cu element de extraneitate poate fi invocată atât din oficiu de către instanța de judecată, cât și de partea interesată.

Instanța de judecată, în temeiul rolului activ, poate invoca din oficiu și pune în discuția părților aplicarea unei legi străine, în cazul în care norma conflictuală română trimite la ea. Totodată, orice parte interesată poate invoca în fața instanței legea străină, în temeiul principiului disponibilității.

2.1 Obligația judecătorului de a aplica din proprie inițiativă normele privind conflictul de legi

Legea străină cuprinde dispozițiile de drept material (inclusiv normele conflictuale), cu excepția situației în care părțile au ales legea străină aplicabilă; în cazul legii străine aplicabile formei actelor juridice și obligațiilor extracontractuale; în alte cazuri speciale prevăzute de convențiile internaționale la care România este parte, de dreptul Uniunii Europene sau de lege.

Dacă legea străină retrimite la dreptul român sau la dreptul altui stat, se aplică legea română, dacă nu se prevede expres altfel.

A se vedea art. 2559 și 2560 din Codul civil.

2.2 Retrimiteria

Legea străină cuprinde dispozițiile de drept material (inclusiv normele conflictuale), cu excepția situației în care părțile au ales legea străină aplicabilă; în cazul legii străine aplicabile formei actelor juridice și obligațiilor extracontractuale; în alte cazuri speciale prevăzute de convențiile internaționale la care România este parte, de dreptul Uniunii Europene sau de lege.

Dacă legea străină retrimite la dreptul român sau la dreptul altui stat, se aplică legea română, dacă nu se prevede expres altfel.

A se vedea art. 2559 și 2560 din Codul civil.

2.3 Schimbarea punctului de legătură

Cazurile în care se aplică întotdeauna legea veche chiar dacă punctul de legătură se schimbă sunt, exemplificativ: legea ultimei cetățenii (hotărârea prin care se constată moartea prezumată, absența sau dispariția); legea care, la data nașterii copilului, cărmuiește efectele căsătoriei părinților copilului (filiația copilului din căsătorie); legea națională a copilului de la data nașterii sale (filiația copilului din afara căsătoriei).

Cazurile în care primează legea veche față de legea nouă, chiar dacă punctul de legătură se schimbă sunt, exemplificativ: legea statului de unde a fost expediat bunul (bunul în curs de transport); legea domiciliului/sediului debitorului prestației caracteristice, la data încheierii contractului (stabilirea legăturilor cele mai strânse pe care le-ar prezenta un contract).

Cazuri în care se poate aplica fie legea nouă, fie legea veche dacă punctul de legătură se schimbă sunt, exemplificativ: legea locului situării bunului mobil în momentul când s-a produs faptul juridic care a generat sau stins dreptul (constituirea, transmiterea sau stingerea drepturilor reale); legea aplicabilă la data și locul unde se îndeplinesc formele de publicitate (bunuri mobile deplasate anterior sau care vor fi deplasate ulterior pe teritoriul unei alte țări); legea statului unde bunul se află la începerea termenului de posesie sau unde a fost deplasat (uzucapiune).

Cazuri în care se aplică legea mai favorabilă dacă punctul de legătură se schimbă sunt, exemplificativ: în cazul schimbării cetățeniei raportat la dobândirea majoratului; în cazul filiației copilului din afara căsătoriei (care are două cetățenii la data nașterii).

2.4 Excepții de la aplicarea generală a normelor privind conflictul de legi

Aplicarea legii străine se înlătură dacă încalcă ordinea publică de drept internațional privat român (de exemplu, dacă conduce la un rezultat incompatibil cu principiile fundamentale ale dreptului român ori ale dreptului Uniunii Europene și cu drepturile fundamentale ale omului) sau dacă legea străină respectivă a devenit competentă prin fraudarea legii române. În cazul înlăturării aplicării legii străine, se aplică legea română.

În mod excepțional, aplicarea legii determinate potrivit normelor interne de drept internațional privat poate fi înlăturată dacă raportul juridic are o legătură foarte îndepărtată cu această lege. În acest caz, se aplică legea cu care raportul juridic prezintă cele mai strânse legături.

Dispozițiile imperative prevăzute de legea română pentru reglementarea unui raport juridic cu element de extraneitate se aplică prioritar. Pot fi aplicate direct și dispozițiile imperative prevăzute de legea altui stat pentru reglementarea unui raport juridic cu element de extraneitate, dacă raportul juridic prezintă strânse legături cu legea aceluia stat, iar interesele legitime ale părților o impun.

A se vedea art. 2564 -2566 din Codul civil.

2.5 Proba legii străine

Conținutul legii străine se stabilește de instanța judecătorească prin atestări obținute de la organele statului care au edictat-o, prin avizul unui expert sau printr-un alt mod adecvat. Partea care invocă o lege străină poate fi obligată să facă dovada conținutului ei.

A se vedea art. 2562 din Codul civil; art. 29 din Legea nr. 189/2003 privind asistența judiciară internațională în materie civilă; Convenția europeană în domeniul informației asupra dreptului străin, Londra, 1968; tratatele bilaterale încheiate cu statele menționate la 1.3.

3 Normele privind conflictul de legi

3.1 Obligații contractuale și acte juridice

Condițiile de fond ale actului juridic sunt stabilite de legea aleasă de părți sau de autorul său. Părțile pot alege legea aplicabilă totalității sau numai unei anumite părți a actului juridic.

În lipsa alegerii, se aplică legea statului cu care actul juridic prezintă legăturile cele mai strânse (statul unde debitorul prestației caracteristice sau autorul actului are, la data încheierii actului, reședința obișnuită sau sediul social), iar, dacă această lege nu poate fi identificată, se aplică legea locului unde actul juridic a fost încheiat.

Condițiile de formă ale unui act juridic sunt stabilite de legea care îi cârmuiește fondul. Actul se consideră valabil dacă îndeplinește condițiile prevăzute de una dintre legile următoare: legea locului unde a fost întocmit; legea cetățeniei sau legea reședinței obișnuite a persoanei care l-a consimțit; legea aplicabilă potrivit dreptului internațional privat al autorității care examinează validitatea actului juridic.

Legea aplicabilă obligațiilor contractuale se determină potrivit reglementărilor dreptului Uniunii Europene, iar, în materiile care nu intră sub incidența acestora, sunt aplicabile dispozițiile interne privind legea aplicabilă actului juridic, dacă nu se prevede altfel prin convenții internaționale sau prin dispoziții speciale.

A se vedea art. 2640-2646 din Codul civil.

3.2 Obligații extracontractuale

Legea aplicabilă obligațiilor extracontractuale se determină potrivit reglementărilor dreptului Uniunii Europene, iar, în materiile care nu intră sub incidența acestora, se aplică legea care cârmuiește fondul raportului juridic preexistent între părți, dacă nu se prevede altfel prin convenții internaționale sau prin dispoziții speciale.

Pretențiile de reparații întemeiate pe o atingere adusă vieții private sau personalității sunt cârmuite, la alegerea persoanei lezate, de legea statului: reședinței obișnuite a persoanei lezate; în care s-a produs rezultatul păgubitor; în care autorul daunei își are reședința obișnuită ori sediul social.

Dreptul la replică împotriva atingerilor aduse personalității este supus legii statului în care a apărut publicația sau de unde s-a difuzat emisiunea.

A se vedea art. 2641 și art. 2642 din Codul civil.

3.3 Statutul persoanei, aspectele legate de starea civilă (nume, domiciliu, capacitate)

Numele persoanei este cârmuit de legea sa națională. Stabilirea numelui copilului la naștere este cârmuită, la alegere, fie de legea statului a cărui cetățenie comună o au atât părinții, cât și copilul, fie de legea statului unde copilul s-a născut și locuiește de la naștere.

Domiciliul persoanei este supus legii naționale.

Starea civilă și capacitatea persoanei fizice sunt cârmuite de legea sa națională. Incapacitățile speciale referitoare la un anumit raport juridic sunt supuse legii aplicabile aceluia raport juridic. Începutul și încetarea personalității sunt determinate de legea națională a fiecărei persoane.

Măsurile de ocrotire a persoanei cu capacitate deplină de exercițiu sunt supuse legii statului unde aceasta își are reședința obișnuită la data instituirii tutelei sau la data luării unei alte măsuri de ocrotire.

A se vedea art. 2570, 2572 – 2576, 2578 – 2579 din Codul civil.

3.4 Stabilirea filiației, inclusiv adopția

3.4.1 Stabilirea filiației

Filiația copilului din căsătorie se stabilește potrivit legii care, la data nașterii, cârmuiește efectele generale ale căsătoriei părinților săi. Dacă, înainte de nașterea copilului, căsătoria părinților a încetat sau a fost desfăcută, se aplică legea care, la data încetării sau desfacerii, îi cârmuia efectele. Aceasta se aplică și tăgăduirii paternității copilului născut din căsătorie, precum și dobândirii numelui de către copil.

Filiația copilului din afara căsătoriei se stabilește potrivit legii naționale a copilului de la data nașterii, care se aplică recunoașterii filiației și efectelor ei și contestării recunoașterii filiației. Dacă copilul are mai multe cetățenii, altele decât cea română, se aplică legea cetățeniei care îi este cea mai favorabilă.

A se vedea art. 2603-2606 din Codul civil.

3.4.2 Adopția

Condițiile de fond cerute pentru încheierea adopției sunt stabilite de legea națională a adoptatorului și a celui ce urmează să fie adoptat. Aceștia trebuie să îndeplinească și condițiile care sunt obligatorii, pentru ambii, stabilite de fiecare dintre cele două legi naționale arătate. Condițiile de fond cerute soților care adoptă împreună sau dacă unul dintre soți adoptă copilul celuilalt sunt cele stabilite de legea care cârmuiește efectele generale ale căsătoriei.

Efectele adopției, relațiile dintre adoptator și adoptat și desfacerea adopției sunt guvernate de legea națională a adoptatorului, iar în cazul în care ambii soți sunt adoptatori, se aplică legea care guvernează efectele generale ale căsătoriei.

Forma adopției este supusă legii statului pe teritoriul căruia ea se încheie.

A se vedea art. 2607-2610 din Codul civil.

3.5 Căsătoria, cuplurile necăsătorite/care locuiesc împreună, parteneriatele, divorțul, separarea judiciară, obligațiile de întreținere

3.5.1 Căsătoria

Condițiile de fond cerute pentru încheierea căsătoriei sunt determinate de legea națională a fiecăruia dintre viitorii soți la momentul celebrării căsătoriei.

Forma încheierii căsătoriei este supusă legii statului pe teritoriul căruia se celebrează.

Legea care reglementează cerințele legale pentru încheierea căsătoriei se aplică nulității căsătoriei și efectelor acestei nulități.

Efectele generale ale căsătoriei sunt supuse legii reședinței obișnuite comune a soților, iar în lipsă, legii cetățeniei comune a soților. În lipsa cetățeniei comune, se aplică legea statului pe teritoriul căruia căsătoria a fost celebrată.

A se vedea art. 2585-2589 din Codul civil.

3.5.2 Cuplurile necăsătorite/care locuiesc împreună și parteneriatele-

3.5.3 Divorțul și separarea judiciară

România aplică Regulamentul Roma III.

În dreptul intern soții pot alege de comun acord una dintre următoarele legi aplicabile divorțului: legea statului pe teritoriul căruia soții au reședința obișnuită comună la data convenției de alegere a legii aplicabile; legea statului pe teritoriul căruia soții au avut ultima reședință obișnuită comună, dacă cel puțin unul dintre ei mai locuiește acolo la data convenției de alegere a legii aplicabile; legea statului al cărui cetățean este unul dintre soți; legea statului pe teritoriul căruia soții au locuit cel puțin 3 ani; legea română.

Convenția de alegere a legii aplicabile divorțului se poate încheia sau modifica cel mai târziu până la data sesizării autorității competente să pronunțe divorțul. Cu toate acestea, instanța judecătorească poate să ia act de acordul soților cel mai târziu până la primul termen de judecată la care părțile au fost legal citate.

În lipsa alegerii legii de către soți, legea aplicabilă divorțului este: legea statului pe teritoriul căruia soții au reședința obișnuită comună la data introducerii cererii de divorț; în lipsa reședinței obișnuite comune, legea statului pe teritoriul căruia soții au avut ultima reședință obișnuită comună, dacă cel puțin unul dintre soți mai are reședința obișnuită pe teritoriul acestui stat la data introducerii cererii de divorț; în lipsa acesteia, legea cetățeniei comune a soților la data introducerii cererii de divorț; în lipsa cetățeniei comune a soților, legea ultimei cetățenii comune a soților, dacă cel puțin unul dintre ei a păstrat această cetățenie la data introducerii cererii; legea română, în toate celelalte cazuri.

Legea care cârmuiește divorțul se aplică în mod corespunzător și separației de corp.

A se vedea art. 2597-2602 din Codul civil.

3.5.4 Obligațiile de întreținere

Legea aplicabilă obligației de întreținere se determină potrivit reglementărilor dreptului Uniunii Europene (art. 2612 din Codul civil).

3.6 Regimul proprietății matrimoniale

Legea aplicabilă regimului matrimonial este legea aleasă de soți (reședința obișnuită a unuia din soți la data alegerii; cetățeniei oricărui soț la data alegerii; primei reședințe obișnuite comune după celebrarea căsătoriei). Aceasta cârmuiește măsurile de publicitate și opozabilitate față de terți și, alternativ cu legea locului încheierii, condițiile de formă cerute pentru încheierea convenției matrimoniale.

Convenția de alegere a legii aplicabile regimului matrimonial se poate încheia fie înainte de celebrarea căsătoriei, fie la momentul încheierii căsătoriei, fie în timpul căsătoriei.

Condițiile de formă sunt cele prevăzute fie de legea aleasă pentru a guverna regimul matrimonial, fie de legea locului încheierii convenției de alegere. Dacă soții nu au ales legea aplicabilă regimului lor matrimonial, acesta este supus legii aplicabile efectelor generale ale căsătoriei.

A se vedea art. 2590-2596 din Codul civil.

3.7 Testamente și succesiuni

România aplică Regulamentul (UE) nr. 650/2012.

În dreptul intern, legea statului pe teritoriul căruia defunctul a avut, la data morții, reședința obișnuită cârmuiește moștenirea.

O persoană poate să aleagă, ca lege aplicabilă moștenirii, legea statului a cărui cetățenie o are. În cazul alegerii legii aplicabile aceasta cârmuiește existența și validitatea consimțământului exprimat prin declarația de alegere a legii aplicabile.

Întocmirea, modificarea sau revocarea testamentului sunt considerate valabile dacă actul respectă condițiile de formă aplicabile, fie la data când a fost întocmit, modificat sau revocat, fie la data decesului testatorului, conform: legii naționale a testatorului; legii reședinței obișnuite; legii locului unde actul a fost întocmit, modificat sau revocat; legii situării imobilului sau legii instanței sau a organului care îndeplinește procedura de transmitere a bunurilor moștenite.

Dacă, conform legii aplicabile moștenirii, succesiunea este vacantă, bunurile situate/aflate pe teritoriul României sunt preluate de statul român în temeiul legii române privitoare la atribuirea bunurilor unei succesiuni vacante.

A se vedea art. 2633-2636 din Codul civil.

3.8 Proprietatea reală

Legea locului situării/afliării bunului (lex rei sitae) reglementează, exemplificativ: posesia, dreptul de proprietate și celelalte drepturi reale asupra bunurilor, inclusiv cele de garanții reale; (la începerea termenului de posesie) uzucapiunea; (în momentul când s-a produs faptul juridic care a generat, a modificat sau a stins dreptul respectiv) constituirea, transmiterea sau stingerea drepturilor reale asupra unui bun care și-a schimbat așezarea; (la data încheierii contractului de ipotecă mobilă) condițiile de validitate, publicitatea și efectele ipotecii mobiliare; formele de publicitate și cele cu efect constitutiv de drepturi referitoare la un bun imobil; (la momentul furtului/exportului sau la momentul revindicării) revindicarea unui bun furat sau exportat ilegal.

Bunul aflat în curs de transport este supus legii statului de unde a fost expedit.

Constituirea, transmiterea sau stingerea drepturilor reale asupra unui mijloc de transport sunt supuse: legii pavilionului pe care îl arborează nava sau legii statului de înmatriculare a aeronavei; legii aplicabile statutului organic al întreprinderii de transport pentru vehiculele feroviare și rutiere din patrimoniul ei.

Emiterea de acțiuni sau obligațiuni, nominative sau la purtător, este supusă legii aplicabile statutului organic al persoanei juridice emitente.

Nașterea, conținutul și stingerea drepturilor de autor asupra unei opere de creație intelectuală sunt supuse legii statului unde aceasta a fost pentru întâia oară adusă la cunoștința publicului.

Nașterea, conținutul și stingerea dreptului de proprietate industrială sunt supuse legii statului unde s-a efectuat depozitul ori înregistrarea sau unde s-a depus cererea de depozit ori de înregistrare.

A se vedea art. 2613-2632 din Codul civil.

3.9 Insolvența

Dispoziții privind legea aplicabilă se regăsesc în Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență, care facilitează aplicarea Regulamentului (UE) 2015/848 privind procedurile de insolvență.

Ultima actualizare: 08/08/2022

Versiunea în limba națională a acestei pagini este administrată de punctul de contact RJE respectiv. Traducerile au fost efectuate de serviciile Comisiei Europene. Este posibil ca eventualele modificări aduse originalului de către autoritatea națională competentă să nu se regăsească încă în traduceri. Nici RJE și nici Comisia Europeană nu-și asumă nicio răspundere sau responsabilitate în legătură cu informațiile sau datele pe care le conține ori la care face trimitere acest document. Pentru a afla care sunt regulile privind protecția drepturilor de autor aplicabile de statul membru responsabil pentru această pagină, vă invităm să consultați avizul juridic.